

KLIMA - KRAJINA - POVODÍ

**IMPLEMENTACE ADAPTAČNÍCH OPATŘENÍ VE SVĚTLE
PRÁVNÍCH A DOTAČNÍCH SOUVISLOSTÍ**

PRÁVNÍ ČÁST

Mgr. Dominika Kovaříková

Prosinec 2012

STÁTNÍ FOND
ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ
ČESKÉ REPUBLIKY

Obsah

Cíle právní analýzy	2
Úvod do problematiky	2
1. Zrušení vodního díla, postavení účastníků řízení, postup vodoprávního úřadu.....	3
Průběh správního řízení	3
Okruh účastníků řízení.....	3
Vydání rozhodnutí a možnost odvolání	4
2. Území určená pro přirozený (neřízený) rozliv povodní.....	5
Návrh úpravy zákona (§ 68 zákona o vodách)	5
Návrh úpravy § 55a zákona o vodách	6
Zjišťování a náhrada škod	6
Omezující podmínky stanovené opatřením obecné povahy a vyhl. aktivní záplavové zóny.....	6
3. Odstraňování spadlých stromů či přestárých břehových porostů z koryta toku	8
4. Ponechání vodních toků po povodních spontánnímu vývoji	9
5. Stanovení ceny za pozemky vykupované pro realizaci revitalizací.....	11
6. Revitalizace jako stavba/opatření ve veřejném zájmu za jejímž účelem je možné vyvlastnit pozemky	12
7. Závěrečná doporučení:.....	13
Literatura - právní předpisy použité v analýze.....	14

Cíle právní analýzy

Úkolem této analýzy je rozbor několika situací z oblasti revitalizace řek, přírodě blízké protipovodňové ochrany či obnovy přirozených rozlivů, k nimž v praxi dochází, a nalezení jejich řešení. Nelze-li za současného právního stavu situaci řešit, předkládá tato analýza návrhy legislativních změn.

Úvod do problematiky

Zadavatel se v rámci své činnosti snaží o zpřírodnění koryt řek a přírodě blízkou protipovodňovou ochranu sídel. Ve své praxi naráží na legislativní bariéry a neochotu partnerů k určitým způsobům realizace jeho návrhů. Z tohoto důvodu se rozhodl nechat zpracovat právní analýzu nejčastěji se vyskytujících problémů či sporů s tím, že výsledkem by mělo být buď nalezení řešení problému, pokud jej náš právní řád umožňuje, nebo návrh takových legislativních změn, které umožní vzniklý problém řešit. Studie by měla být širěji využitelná správci toků, vodoprávními úřady, dalšími nevládními organizacemi apod.

Nejčastější problémy a překážky v praxi lze shrnout do několika okruhů, jimž se bude předložená právní analýza věnovat. Následující část analýzy je proto rozdělena do několika kapitol, které jsou vždy uvozeny nastíněním problematiky, ve druhé části subkapitoly je pak vždy uvedeno samotné řešení problému, případně návrhy legislativních změn. Návrhy legislativních změn tvoří zároveň závěrečnou část právní analýzy.

1. Zrušení vodního díla, postavení účastníků řízení, postup vodoprávního úřadu

Institut zrušení vodního díla (někdy nazvaného též „administrativní odstranění“, protože fakticky v území tato stavba zůstává, jen ztrácí status vodního díla) byl do vodního zákona vtělen novelou č. 150/2010 Sb. účinnou od 1. 8. 2010, a to do § 15 odst. 1. Do tohoto data právní řád neznal situaci, kdy by došlo ke zrušení vodního díla pouze formálně bez jeho odstranění v terénu. Nyní tato situace možná je a stavba, která po (administrativním) zrušení vodního díla v terénu zůstane, je již běžnou stavbou spadající do kompetence obecných stavebních úřadů, nikoliv úřadů vodoprávních.

Průběh správního řízení

Ke zrušení vodního díla může dojít pouze ve správním řízení. Okruh účastníků tohoto správního řízení není ve vodním zákoně nijak specificky vymezen, na jeho stanovení se proto použije obecný předpis o správním řízení – správní řád. Účastníky tohoto řízení budou tak kromě navrhovatele také osoby, které mohou být rozhodnutím přímo dotčeny ve svých právech nebo povinnostech - § 27 odst. 2 správního řádu. Nicméně je otázkou, nakolik vodoprávní úřady budou tyto potenciálně dotčené osoby považovat za účastníky řízení, když pouhým zrušením vodního díla (bez jeho fyzického odstranění) jejich pozemky přímo dotčeny nebudou.

Bude-li počet dotčených osob - účastníků řízení větší než 30, půjde o tzv. řízení s větším počtem účastníků (viz § 144 správního řádu), v němž správní orgány mohou a s velkou pravděpodobností i budou doručovat prostřednictvím veřejné vyhlášky a příslušný správní úřad tak nemá povinnost obesílat všechny známé účastníky řízení doporučenými dopisy, případně doručováním do datových schránek. Tím se snižuje administrativní zátěž těchto řízení.

Investor/navrhovatel obecně nepotřebuje souhlasy vlastníků dotčených pozemků, avšak pokud s vlastníky sousedních pozemků svůj návrh nepředjedná, vystavuje se v případě jejich nesouhlasu riziku průtahů v řízení způsobených nesouhlasnými námitkami účastníků, jejich odvoláním, případně podáváním správních žalob (i když ty v naprosté většině případů nemají vliv na právní moc vydaného rozhodnutí a troufám si tvrdit, že v případě pouhého zrušení vodního díla by soud odkladný účinek správní žalobě nepřiznal, neboť nebude naplněna podmínka, že by výkon nebo jiné právní následky rozhodnutí znamenaly pro žalobce nenahraditelnou újmu).

Okruh účastníků řízení

Další otázka, která se někdy objevuje, je ta, jaká postavení mají v řízení vlastníci pozemku, na němž se vodní dílo nachází, a vlastníci pozemků sousedních. Tyto osoby budou mít ve správním řízení, jehož předmětem je zrušení vodního díla, stejné postavení, pokud budou splňovat podmínku dotčení svých práv ve smyslu § 27 odst. 2 správního řádu. Účastníky tohoto řízení budou vždy osoby, které mohou být rozhodnutím dotčeny na svých právech, a nejde jen o osoby, na jejichž pozemku se vodní dílo nachází, ale o všechny potenciálně dotčené (tj. i vzdálenější sousedy, pokud by případná povodeň, po zrušení vodního díla zaplavila jejich pozemky)

Úkolem navrhovatele, resp. později příslušného vodoprávního úřadu bude zjistit, jak velké území může být případným zrušením vodního díla dotčeno, a tím stanovit okruh dotčených subjektů – účastníků řízení. Jak již bylo uvedeno výše, případný nesouhlas těchto účastníků řízení není absolutní překážkou pro vyhovění návrhu, avšak mohou celé řízení zkomplikovat a prodloužit (odvolání, správní žaloby apod.).

Podle § 85 odst. 2 písm. b) stavebního zákona jsou účastníky **územního řízení** „osoby, jejichž vlastnické nebo jiné věcné právo k sousedním stavbám nebo sousedním pozemkům nebo stavbám na

nich může být územním rozhodnutím přímo dotčeno“. Je-li v území vydán územní nebo regulační plán, doručuje se oznámení o zahájení územního řízení účastníkům uvedeným v § 85 odst. 2 veřejnou vyhláškou, tedy nikoliv do vlastních rukou. Doručování těmto účastníkům do vlastních rukou je tedy zaručeno pouze v případě, není-li v území výše uvedená územně plánovací dokumentace vydána a nejde-li o řízení s velkým počtem účastníků dle § 144 správního řádu (§ 144 odst. 1 správního řádu: *„Nestanoví-li zvláštní zákon jinak, rozumí se řízením s velkým počtem účastníků řízení s více než 30 účastníky.“*)

Podle § 109 odst. 1 písm. e) stavebního zákona je účastníkem **stavebního řízení** *„vlastník sousedního pozemku nebo stavby na něm, může-li být jeho vlastnické právo navrhovanou stavbou přímo dotčeno“.*

Pokud jde o **odstraňování staveb**, pak § 128 a násl. stavebního zákona, které odstraňování staveb upravují, neobsahují speciální úpravu účastníků řízení a použije se proto úprava obsažená ve správním řádu. Podle § 27 odst. 2 správního řádu jsou účastníky řízení též *„další dotčené osoby, pokud mohou být rozhodnutím přímo dotčeny ve svých právech nebo povinnostech“*, což u vlastníků sousedních nemovitostí splněno být může.

Vydání rozhodnutí a možnost odvolání

K vydání rozhodnutí souhlas účastníků řízení (vlastníků sousedních nemovitostí) vyžadován není, tj. jejich souhlas není podmínkou, jejíž splnění se pro vydání rozhodnutí vyžaduje. Nicméně účastníci řízení mají právo podat proti vydanému rozhodnutí odvolání a pokud s ním neuspějí, pak mohou rozhodnutí napadnout u správního soudu správní žalobou. Správní žaloba však nemá vliv na právní moc a vykonatelnost rozhodnutí, takže i v případě, kdy byla správní žaloba podána, je stavebník oprávněn konat v souladu se žalobou napadeným rozhodnutím. Doba rozhodování správních soudů je velmi dlouhá – běžně 2 i více let. Žalobce však může soudu navrhnout, aby přiznal žalobě tzv. odkladný účinek, což má za následek pozastavení účinků žalobou napadeného rozhodnutí až do skončení řízení před soudem. Odkladný účinek může soud žalobě přiznat, jestliže by výkon nebo jiné právní následky rozhodnutí znamenaly pro žalobce nenahraditelnou újmu, přiznání odkladného účinku se nedotkne nepřiměřeným způsobem nabytých práv třetích osob a není v rozporu s veřejným zájmem. Soudy však odkladný účinek žalobám přiznávají velmi sporadicky.

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že není nutné získat souhlas všech vlastníků potenciálně dotčených pozemků v přílehlé nivě, nicméně předjednání a předchozí odsouhlasení záměru vlastníky těchto pozemků proces vydávání příslušných povolení výrazně usnadní a urychlí.

2. Území určená pro přirozený (neřízený) rozliv povodní

V původním znění § 68 zákona o vodách (znění před 1. 7. 2008) bylo zakotveno oprávnění vodoprávního úřadu jako preventivní opatření v záplavovém území rozhodnutím vymezit území určená k rozlivům povodní místo jiných opatření na ochranu před povodněmi. Současné znění § 68 zákona je příliš technokratické a vylučuje možnost samovolného rozlivu povodní do krajiny, přesněji vymezení pozemků určených pro takový samovolný rozliv.

Dle zmíněného zákona jsou území určená k řízeným rozlivům povodní

(1) Za území určená k řízeným rozlivům povodní se považují pozemky nezbytné pro vzdouvání, popřípadě akumulaci povrchových vod veřejně prospěšnými stavbami na ochranu před povodněmi, k nimž bylo omezeno vlastnické právo dohodou nebo postupem podle § 55a.

(2) Za škodu vzniklou řízeným rozlivem povodní na půdě, polních plodinách, lesních porostech a stavbách v území podle odstavce 1 náleží poškozenému náhrada, kterou poskytuje v penězích stát zastoupený Ministerstvem zemědělství. Výše náhrady za škodu způsobenou na půdě nebo stavbě se stanoví v závislosti na výši nákladů nezbytných na uvedení půdy nebo stavby do původního stavu, včetně nákladů na odstranění nežádoucích naplavenin, výše náhrady za škodu způsobenou na polních plodinách v závislosti na tržních cenách polních plodin v době rozlivu, včetně nákladů na likvidaci poškozených polních plodin; výše náhrady za škodu způsobenou na lesních porostech se stanoví podle lesního zákona 33a). Postup při zjišťování a uplatňování náhrady škody a postup při určení její výše stanoví vláda nařízením.

(3) Náhrada náleží rovněž za finanční újmu vzniklou pozbytím nároku na dotaci, poskytovanou na základě zákona o zemědělství, který poškozený pozbyl v souvislosti s řízeným rozlivem povodně.

(4) Poškozenému, jemuž byla poskytnuta náhrada podle odstavce 2, nelze poskytnout státní pomoc z titulu rozlivu povodně podle zákona o státní pomoci při obnově území postiženého živelní nebo jinou pohromou.

(5) Poškozenému nenáleží náhrada v případě, že nedodrží podmínky stanovené pro způsob užívání pozemků určených k rozlivu povodní.)

Z uvedeného vyplývá, že v současné době není nijak upraven režim pozemků, které by byly dotčeny neřízeným, avšak relativně pravidelným rozlivem povodní, tj. situace, kdy se v krajině provedou taková opatření, aby se voda při povodni v tomto území rozlila a tím došlo k jejímu zadržetí v horní části toku a minimalizaci škod v dolní části toku. Zákon stanovuje odlišný režim pouze pro pozemky, které jsou dotčeny rozlivem povodní v souvislosti s určitým stavebním či jiným technickým opatřením, které právě má za následek zasažení tohoto území povodní. Vznik takovýchto území by byl ve většině případů vázán na určitá revitalizační opatření (odstranění protipovodňových hrází, odstranění regulace koryta vodního toku apod.)

Návrh úpravy zákona (§ 68 zákona o vodách)

Jedna z možností, jak řešit absenci úpravy režimu v území zasahovaného neřízenými (přirozenými) rozlivy při povodni, je zakotvení zcela nového ustanovení, které bude v mnohém vycházet ze současného § 68 s rozdíly typickými pro danou situaci. Nově navržené ustanovení by mohlo být vloženo za současný § 68 a nést označení § 68a. Jeho text je pak navrhován následující:

§ 68a

Území určená k přirozeným rozlivům povodní

(1) Pro účely zmírnění účinků povodní může vodoprávní úřad jako preventivní opatření v záplavovém území místo jiných opatření na ochranu před povodněmi rozhodnutím vymezit území určená k přirozeným rozlivům povodní. Za území určená k přirozeným rozlivům povodní se považují

pozemky, které jsou při průchodu povodně alespoň částečně zaplaveny a k nimž bylo omezeno či odejmuto vlastnické právo dohodou nebo postupem podle § 55a.“

(2) Za škodu vzniklou přirozeným rozlivem povodní na půdě, polních plodinách, lesních porostech a stavbách v území podle odst. 1 náleží poškozenému náhrada. Na postup při uplatnění práva na náhradu škody podle předchozí věty se přiměřeně použijí ustanovení § 68 odst. 2, 3 a 4.

Případně lze text formulovat ještě následovně, kdy území určené k neřízeným rozlivům by se vymezovalo v souvislosti s revitalizačními opatřeními:

„(1) Vodoprávní úřad může v souvislosti s povolováním revitalizačních opatření ve vodním toku a jeho okolí vymezit území určené k přirozeným rozlivům povodní, pokud takový důsledek povolovaná revitalizační opatření předpokládají. Za území určené k přirozeným rozlivům povodní se považují pozemky, které budou při průchodu povodně alespoň částečně zaplaveny a k nimž může být omezeno či odejmuto vlastnické právo dohodou nebo postupem podle § 55a.

(2) Za škodu vzniklou přirozeným rozlivem povodní na půdě, polních plodinách, lesních porostech a stavbách v území podle odst. 1 náleží poškozenému náhrada, Na postup při uplatnění práva na náhradu škody podle předchozí věty se přiměřeně použijí ustanovení § 68 odst. 2, 3 a 4.“

Návrh úpravy § 55a zákona o vodách

S ustanovením § 68 souvisí také § 55a, který dnes zní: *„Práva k pozemkům a stavbám, potřebným pro uskutečnění veřejně prospěšných staveb na ochranu před povodněmi, lze odejmout nebo omezit postupem podle zákona o vyvlastnění.“* S ohledem na nově navržený § 68a bude potřeba § 55a přeformulovat a doplnit pasáž o přirozeném rozlivu.

Navrhované nové znění § 55a je následující: *„Práva k pozemkům a stavbám, potřebným pro uskutečnění veřejně prospěšných staveb na ochranu před povodněmi nebo pro přirozený rozliv povodní dle § 68a, lze odejmout nebo omezit postupem podle zákona o vyvlastnění.“*

Zjišťování a náhrada škod

Postup při zjišťování a uplatňování náhrady škody a postup při určení její výše v územích určených k řízeným rozlivům povodní upravuje nařízení vlády č. 203/2009 Sb.

Je ovšem otázkou, zda je možné poskytovat náhradu škody v obdobném rozsahu jako v případě škody vzniklé v území určeném k řízeným rozlivům povodní. Problém nastává především u stanovení doby trvání povodně, kterou zřejmě nebude nikdo detailně monitorovat, a s tím souvisejícího počátku běhu lhůty pro uplatnění nároku na náhradu škody způsobené neřízeným rozlivem povodní. Na rozdíl od řízeného rozlivu nebude možné neřízený rozliv jakýmkoliv způsobem regulovat a tím ovlivňovat vznik a případnou výši škody. Druhou možností je nepřebírat zcela způsob náhrady škody upravený u řízených rozlivů, ale stanovit např. jednorázovou kompenzaci v případě omezení vlastnického práva (omezení např. věcným břemenem spočívajícím v určení, jaká kultura bude na dotčených pozemcích pěstována apod.)

Další možné řešení – omezující podmínky stanovené opatřeními obecné povahy a vyhlášení aktivní záplavové zóny

Druhou možností řešení neřízených rozlivů je využití stávajícího ust. § 67 odst. 3 zákona o vodách, kdy by v záplavovém území mimo aktivní zónu vodoprávní úřad stanovil formou opatření obecné povahy omezující podmínky. Podmínkou tohoto postupu bude, aby dotčené území bylo ve

stanoveném záplavovém území. Vzhledem k tomu, že v praxi půjde většinou o pozemky, které byly doposud chráněny protipovodňovými opatřeními (hrázemi apod.), je málo pravděpodobné, že se budou nacházet v záplavovém území určeném podle § 66 zákona o vodách. Takovéto území by mohlo být do záplavového území zahrnuto v případě jeho změny (§ 66 odst. 8), avšak ke změně by došlo až po odstranění protipovodňové ochrany. Postup by proto musel být takový, že nejprve by došlo k odstranění vodního díla (protipovodňové hráze) a poté by bylo opatřením obecné povahy stanoveno nové záplavové území. Pokud by byla v předmětném území vyhlášena aktivní zóna, platila by pro činnosti v tomto území omezení obsažená v ust. 67 odst. 1 a 2 zákona o vodách. Mimo aktivní zónu pak může v záplavovém území vodoprávní úřad stanovit opatřením obecné povahy omezující podmínky. Zajímavé je, že pro okruh omezujících podmínek mimo aktivní zónu není stanoveno žádné omezení, teoreticky tedy může vodoprávní úřad stanovit jakákoliv omezení, např. i co do určení zemědělských činností, které jsou v předmětném území nevhodné/nežádoucí (např. takové činnosti, při nichž by v důsledku povodně vznikala vlastníkově či uživateli dotčených pozemků větší škoda). Takovou možnost vodoprávní úřad v případě aktivní zóny nemá, neboť zákon taxativně vymezuje, jaké činnosti jsou v území omezeny, případně zakázány, bez možnosti vodoprávního úřadu okruh těchto činností rozšířit.

3. Odstraňování spadlých stromů či přestárklých břehových porostů z koryta toku

Udržování koryta vodního toku je povinností správce vodního toku. Tato povinnost je obsažena v ust. § 47 zákona o vodách které vymezuje, co se správou vodních toků rozumí. Mimo jiné je povinností správce vodního toku pečovat o koryta vodních toků, udržovat břehové porosty na pozemcích koryt vodních toků nebo na pozemcích s nimi sousedících v šířce podle § 49 odst. 2 zákona o vodách tak, aby se nestaly překážkou znemožňující plynulý odtok vody při povodni, s přihlédnutím k tomu, aby jejich druhová skladba co nejvíce odpovídala přírodním podmínkám daného místa.

Tyto povinnosti jsou pak blíže upraveny také ve vyhlášce Ministerstva zemědělství č. 470/2001 S., kterou se stanoví seznam významných vodních toků a způsob provádění činností souvisejících se správou vodních toků. Správce vodního toku tak má povinnost pečovat o břehové porosty tak, aby nenarušovaly stabilitu koryta vodního toku při průtoku daném jeho kapacitou, zabezpečovat nezbytné zásahy do břehových porostů tak, aby se nestaly překážkou odtoku vody v korytě vodního toku ani při povodňových situacích. Správce toku z těchto popsanych důvodů provádí včasné pěstební zásahy, obnovu porostů, popřípadě odstraňování dřevin, které brání průtoku vody.

Zákon hovoří o **překážce znemožňující plynulý odtok vody**. Taková překážka ale není dále nikde definována, resp. není definováno, co se myslí plynulým odtokem vody. Správci vodních toků se tedy řídí principem předběžné opatrnosti a odstraňují z koryta všechny předměty, které by i jen potenciálně mohly znamenat překážku znemožňující plynulý odtok vody.

Oproti zákonu vyhláška č. 470/2001 Sb. pracuje s termínem „**bránění průtoku vody**“, načež vyvstane otázka, proč ministerstvo ve vyhlášce nepoužilo termín totožný s termínem použitým v zákoně.

Kromě povinností správců vodních toků, mají určité povinnosti i vlastníci pozemků, na nichž se vodní toky nacházejí. Především jsou povinni strpět na svém pozemku břehové porosty, jakož i obecné nakládání s vodami ve vodním toku a dále udržovat břehy koryta vodního toku ve stavu potřebném k zajištění neškodného odtoku vody, odstraňovat překážky a cizorodé předměty ve vodním toku, s výjimkou nánosů, pokud tyto činnosti neznamenají vynaložení zvláštních nákladů, zvláštní odbornou způsobilost nebo použití speciální techniky.

4. Ponechání vodních toků po povodních spontánnímu vývoji

Případy změny koryta řeky řeší ust. § 45 vodního zákona, který primárně umožňuje dotčeným vlastníkům pozemků, správci vodního toku a těm, kteří jsou oprávněni k nakládání s vodami, žádat navrácení vodního toku do původního přirozeného koryta, a to na své náklady. Stát může také pozemek původního nebo nového koryta vykoupit, pokud mu jej vlastník dotčeného pozemku nabídne. Vodoprávní úřad má možnost ve veřejném zájmu obnovu původního koryta nepovolit (§ 45 odst. 3 ZoV) – tímto veřejným zájmem by mohl být i zájem ochrany přírody. Dotčení vlastníci pak mají možnost žádat odškodnění. Právě v tomto ustanovení spatřuji možnost ponechat vodní tok nadále svému přirozenému vývoji, nicméně i tento vývoj musí být podle ZoV ovlivňován tak, aby nemohlo docházet ke zhoršování protipovodňové situace.

§ 45 Změny koryta vodního toku

(1) Opustí-li vodní tok vlivem přírodních sil při povodni své přirozené koryto a vznikne-li tím koryto nové, mohou vlastníci pozemků, správce vodního toku, jakož i oprávnění k nakládání s vodami, kteří jsou dotčeni novým stavem, žádat jednotlivě nebo společně vodoprávní úřad o povolení vrátit vodní tok na svůj náklad do původního koryta. Stát může žadatelům, kteří obdrží povolení, na obnovu koryta vodního toku po povodni přispět (§ 102).

(2) Neobnoví-li se původní stav, stát vykoupí pozemek původního nebo nového koryta vodního toku, jestliže mu tento pozemek vlastník dotčeného pozemku nabídne. Toto neplatí pro dotčené pozemky ve vlastnictví obcí.

(3) Neobnoví-li se původní stav z důvodu, že vodoprávní úřad obnovu ve veřejném zájmu nepovolí, platí pro vlastníky dotčených pozemků možnost odškodnění podle odstavce 2 a ostatním oprávněným k nakládání s vodami, dotčeným tímto rozhodnutím, náleží přiměřená náhrada.

(4) Právo na obnovu a odškodnění zaniká po třech letech od roku, v němž došlo ke změně.

Vodní zákon ale neupravuje situaci, kdy dojde k poškození či úplné likvidaci vodního díla (vodního díla ve smyslu § 55 odst. 1 písm. b) ZoV - „stavby, jimiž se upravují, mění nebo zřizují koryta vodních toků“) a tím samovolnému vzniku (obnově) přirozeného koryta vodního toku. Zákon o vodách zná situaci, kdy přirozené koryto vodního toku vznikne „provedením opatření k nápravě zásahů způsobených lidskou činností“, nepamatuje však na možnost vzniku přirozeného koryta vodního toku samovolně bez zásahu člověka.

Naopak dle § 5 písm. b) vyhlášky „správce vodního toku udržuje vlastní vodní dílo, opevnění břehů a dno v upravených úsecích koryta vodního toku tak, aby plnilo svou funkci až do průtoku, na který bylo vybudováno...“ Obdobně také § 47 odst. 2 písm. c) ZoV („správou vodních toků se rozumí povinnost provozovat a udržovat v řádném stavu vodní díla v korytech vodních toků nezbytná k zabezpečení funkcí vodního toku...“

Obnovování přirozených koryt vodních toků je upraveno jak v ust. § 47 odst. 2 písm. h) ZoV („správou vodních toků se rozumí navrhopatření k nápravě zásahů způsobených lidskou činností vedoucí k obnovení přirozených koryt vodních toků“), tak v § 9 vyhlášky MZe č. 470/2001 Sb., kterou se stanoví seznam významných vodních toků a způsob provádění činností souvisejících se správou vodních toků. Podle zákona o vodách se správou vodních toků rozumí mj. „navrhovat opatření k nápravě zásahů způsobených lidskou činností vedoucí k obnovení přirozených koryt vodních toků“, podle již zmíněného § 9 citované vyhlášky se „obnova přirozených koryt vodních toků provádí, pokud to vyplývá ze schválených plánů oblastí povodí, programů opatření nebo je-li

to nezbytně třeba k zajištění funkcí vodního toku nebo vyžaduje-li to jiný veřejný zájem“

Aby bylo možné ponechat vodní toky dále spontánnímu vývoji, bude potřeba změnit legislativu v oblasti práv a povinností správců vodních toků, případě nově definovat (rozšířit definici) správy vodních toků o monitorování přirozeného vývoje původně pozměněného koryta vodního toku v případě, kdy vinou určité události (povodně apod.) dojde k faktickému zrušení vodního díla. Kromě uložení nových povinností správci vodního toku bude potřeba se vypořádat s tím, že samovolně zaniklo vodní dílo (administrativní zrušení vodního díla v případě, kdy zcela zaniklo, nebo alespoň přestalo plnit svou funkci). Dle § 20 odst. 1 ZoV se v katastru nemovitostí evidují přehrady, hráze, jezy, stavby, které se k plavebním účelům zřizují v korytech vodních toků nebo na jejich březích, stavby k využití vodní energie a stavby odkališť, pokud jsou spojené se zemí pevným základem. Nespádají-li povodněni zničené či poškozené stavební úpravy v korytě vodního toku mezi výše uvedená vodní díla evidovaná v katastru nemovitostí, nebude po jejich zániku potřeba zajišťovat jejich výmaz z katastru nemovitostí.

5. Stanovení ceny za pozemky vykupované pro realizaci revitalizací

Situace bude mít jiné řešení, bude-li kupujícím Česká republika nebo její organizační složky, případně organizace hospodařící s majetkem státu (např. státní podnik Povodí Moravy), nebo bude-li kupujícím soukromý subjekt.

Je-li kupujícím Česká republika, případně jiný subjekt hospodařící s majetkem státu, je tento povinen se řídit zákonem č. 219/2000 Sb., o majetku ČR a jejím vystupování v právních vztazích. § 12 odst. 4 tohoto zákona pak stanoví postup sjednávání ceny při nabývání majetku: „*Při úplatném nabývání majetku lze cenu sjednat 16) pouze do výše rovnající se ocenění tohoto majetku podle zvláštního právního předpisu. 17) Ve veřejném zájmu může Ministerstvo financí dát předchozí souhlas ke sjednání ceny vyšší. To platí obdobně, je-li majetek nabýván v dražbě. 17a)*“ 16) Zákon č. 526/1990 Sb., o cenách, ve znění pozdějších předpisů.

17) Zákon č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku a o změně některých zákonů (zákon o oceňování majetku).

17a) Například zákon č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.)

Můžeme se setkat s dotazem, zda je možné za pozemky určené k revitalizaci zaplatit cenu jako za stavební pozemky. Zákon č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku definuje v § 9 odst. 1 písm. a) stavební pozemky, kterými jsou

„1. *nezastavěné pozemky evidované v katastru nemovitostí v jednotlivých druzích pozemků, které byly vydaným územním rozhodnutím určeny k zastavění; 10) je-li zvláštním předpisem stanovena nejvyšší přípustná zastavěnost pozemku, je stavebním pozemkem pouze část odpovídající přípustnému limitu určenému k zastavění,*

2. *pozemky evidované v katastru nemovitostí v druhu pozemku zastavěné plochy a nádvoří, v druhu pozemku ostatní plochy - staveniště nebo ostatní plochy, které jsou již zastavěny, a v druhu pozemku zahrady a ostatní plochy, které tvoří jednotný funkční celek se stavbou a pozemkem evidovaným v katastru nemovitostí v druhu pozemku zastavěná plocha a nádvoří za účelem jejich společného využití a jsou ve vlastnictví stejného subjektu,*

3. *plochy pozemků skutečně zastavěné stavbami bez ohledu na evidovaný stav v katastru nemovitostí“.*

Aby tedy bylo možno pozemek vykoupit jako pozemek stavební a nabídnout prodávajícímu i tomu odpovídající cenu, musí pozemek splňovat charakteristiku uvedenou v předchozím odstavci, nejčastěji tedy musí jít o pozemek, který byl vydaným územním rozhodnutím určen k zastavění. V případech, které má zřejmě zadání této situace na mysli, však nejspíš o realizaci staveb na předmětných pozemcích nepůjde a nelze proto za tyto pozemky nabídnout cenu, která se rovná ceně za pozemky stavební.

Nicméně na tuto situaci je možné aplikovat druhou část výše citovaného § 13 odst. 4 zákona o majetku ČR a jejím vystupováním v právních vztazích, a sice možnost Ministerstva financí dát souhlas ke sjednání ceny vyšší (tedy např. ceny rovnající se ceně za stavební pozemek), má-li jít o výkup pozemků ve veřejném zájmu. Otázkou, zda je možné revitalizace považovat za veřejný zájem, se zabývá následující kapitola.

Bude-li kupujícím subjekt odlišný od České republiky, jejích organizačních složek či subjektů hospodařících s majetkem státu, není tento při určování ceny vázán žádnými předpisy a cena je tak předmětem smluvní volnosti stran kupní smlouvy.

6. Revitalizace jako stavba/opatření ve veřejném zájmu za jejímž účelem je možné vyvlastnit pozemky

Otázkou vyvlastnění se zabývá okrajově stavební zákon ve svém § 170, v němž mj. stanoví, že *„práva k pozemkům a stavbám, potřebná pro uskutečnění staveb nebo jiných veřejně prospěšných opatření podle tohoto zákona, lze odejmout nebo omezit, jsou-li vymezeny ve vydané územně plánovací dokumentaci a jde-li o*

- a) veřejně prospěšnou stavbu dopravní a technické infrastruktury, včetně plochy nezbytné k zajištění její výstavby a řádného užívání pro stanovený účel,*
- b) veřejně prospěšné opatření, a to snižování ohrožení v území povodněmi a jinými přírodními katastrofami, zvyšování retenčních schopností území, založení prvků územního systému ekologické stability a ochranu archeologického dědictví,*
- c) stavby a opatření k zajišťování brany a bezpečnosti státu,*
- d) asanaci (ozdravění) území.“*

Z uvedeného vyplývá, že revitalizace mohou spadat pod bod b) citovaného ustanovení a vyvlastnění za účelem revitalizací tedy možné je. Nicméně takové revitalizace musí splňovat ještě další podmínku, a to označení revitalizace za veřejně prospěšné opatření v příslušné územně plánovací dokumentaci (územní plán, zásady územního rozvoje).

Na postup při vyvlastňování se pak vztahuje zákon č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění).

7. Závěrečná doporučení:

Je potřeba rozdílně přistupovat ke dvěma základním situacím: za prvé je to vodní tok s možností širokého rozlivu ve volné krajině a za druhé je to vodní tok nejrůzněji stavebně upravovaný, regulovaný, zejména v intravilánu.

V prvním případě je možné přistupovat k vodním tokům benevolentně, neboť např. i nejrůznější stromy a jiné předměty v jejich korytech nevytvářejí překážku průchodu povodní a průtoku vody, když ta má prostor se rozlívát do okolní nivy.

Ve druhém případě je potřeba o vodní tok, který je silně lidsky ovlivněn (stavební úpravy, ohrázení – zejména v intravilánech měst) náležitě pečovat a dbát o minimalizaci cizích předmětů v jeho korytě a tím zabraňovat škodám na majetku

Literatura - právní předpisy použité v analýze

zákon č. 245/2001 Sb., o vodách

nařízení vlády .č. 203/2009 Sb., o postupu při zjišťování a uplatňování náhrad škody a postupu při určení její výše v územích určených k řízeným rozlivům povodní

zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

zákon č. 183/2006 Sb., stavební zákon

zákon č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění)

zákon č. 500/2004 Sb., správní řád

vyhl. MZe č. 470/2001 Sb., kterou se stanoví seznam významných vodních toků a způsob provádění činností souvisejících se správnou vodních toků

zákon č. 219/2000 Sb., o majetku ČR a jejím vystupování v právních vztazích

zák.č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku